

บทที่ 7

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และศักยภาพธุรกิจชุมชน ตำบลตลาดใหญ่ ตำบลสำราญราษฎร์ อำเภอคลองสะเต๊ะ จังหวัดเชียงใหม่ จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบว่า การที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพที่ดี มีจุดเด่น และยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้สินค้า ให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ต้องการของท้องตลาด จำเป็นจะต้องมีการศึกษา ให้ความรู้ เพื่อเป็นแนวทางสู่ความสำเร็จของการใช้แนวคิด หรือก็คือการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นกับกลุ่มการพัฒนา และการให้ความสำคัญต่อการสร้างศักยภาพในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยพอจะสรุปถึงแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาดังต่อไปนี้

1. ความต้องการชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และศักยภาพชุมชน

จากการศึกษาวิจัย ในด้านความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และศักยภาพชุมชน ผู้วิจัยสรุป และแบ่งประเภท ของผู้ประกอบการเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบการรวมกลุ่มภายในชุมชน และกลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบผู้ประกอบการรายเดียว ทั้ง 2 ประเภทนี้มีวิธีการในการทำงานที่แตกต่างกันเล็กน้อย

1.1 กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบการรวมกลุ่มภายในชุมชน

ส่วนใหญ่มีการทำงานแบบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก โดยทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ไม่มีการแบ่งแยกความถนัด มีการเรียนรู้ และจดจำได้ด้วยตนเอง ในขั้นตอนการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นแบบทำเองทุกขั้นตอน

1.2 กลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบผู้ประกอบการรายเดียว

ส่วนใหญ่จะมีการทำงานแบบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จนไปถึงขนาดปานกลาง หรือการเป็นอุตสาหกรรมเชิงครัวเรือนเล็ก ๆ เท่านั้น โดยจะมีการทำงานร่วมกันแบบคนในครอบครัว หรือเป็นหมู่คณะเช่นเดียวกับการรวมกลุ่มภายในชุมชน แต่ลักษณะการทำงานจะมีการแบ่งแยกตามความถนัด มีการฝึกอบรม และเรียนรู้การทำงาน ในขั้นตอนการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นแบบแบ่งหน้าที่ตามความถนัด

ซึ่งสองกลุ่มนี้มีศักยภาพที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบการรวมกลุ่มภายในชุมชน จะมีศักยภาพในการทำงานน้อยกว่า เพราะไม่มีการแบ่งแยกตามความถนัด ทำให้งาน

ที่ได้ออกมาไม่มีคุณภาพ เนื่องด้วยขาดความชำนาญในการทำงาน การผลิตไม่ทันต่อความต้องการของลูกค้า เพราะในขั้นตอนการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นแบบทำเองทุกขั้นตอน ในทางกลับกันกลุ่มที่มีการปฏิบัติงานแบบผู้ประกอบการรายเดียว จะมีศักยภาพภาพในการทำงานมากกว่า เพราะในการทำงานมีการแบ่งแยกตามความถนัด มีการฝึกอบรม หรือเรียนรู้งานก่อนลงมือทำงานจริงจึงมีความชำนาญมากกว่า ด้านสายบังคับบัญชา ส่วนใหญ่แบ่งออกอย่างชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานให้สามารถคล่องตัวมากขึ้น

จากการจัดเวทีการเรียนรู้ ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้ประกอบการมีความคาดหวัง ความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงศักยภาพผลิตภัณฑ์ของตนเอง โดยมีความคาดหวังจะได้รับการช่วยเหลือ รวมถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไปในทุกด้าน สิ่งนี้เองจัดเป็นข้อดี ในการช่วยเหลือกลุ่มธุรกิจชุมชนให้ได้รับการพัฒนา เพราะกลุ่มธุรกิจชุมชนเหล่านี้มีแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ที่จะผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ของตนเป็นที่ยอมรับ

ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยกลับพบว่า มีผู้ประกอบการเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ที่คิดที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ จะกลับไม่มีความคาดหวังในด้านศักยภาพอื่นๆ หรือแรงกระตุ้นเพื่อให้สินค้าเป็นยอมรับแต่อย่างใด ซึ่งผู้ประกอบการเหล่านี้มีข้อสังเกตที่สามารถพบได้ คือ มีการจัดตั้งกลุ่ม หรือรวมกลุ่มกัน น้อย สินค้าไม่มีการคุณภาพ ขาดการรับรอง หรือผลักดันให้เข้ารับการตรวจสอบคุณภาพ ขาดความชำนาญ สมาชิกมีอายุมาก และการล่มสลายของสินค้า เป็นต้น หลายสาเหตุที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ขาดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ที่จะผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ของตนเป็นที่ยอมรับ

2. รูปแบบผลิตภัณฑ์ในด้านแนวความคิด กลวิธีการออกแบบ ขั้นตอนการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาวิจัยในด้านของรูปแบบ ตามแนวคิด ขั้นตอนการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติ นั้นส่งผลกระทบต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์อย่างไร ผู้วิจัยได้ศึกษาสรุปออกมา ดังนี้

จากการลงสำรวจพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสอบถาม และจากแบบสอบถาม พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมตั้งแต่ต้น หรืออาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ปัจจุบันตั้งแต่กำเนิด ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และเมื่อผ่านฤดูทำนา ทำไร่ แล้วจึงจะเริ่มทำอาชีพเสริม ซึ่งอาชีพเสริมนี้ จะขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาในท้องถิ่น สภาพแวดล้อมใกล้ตัว หรือ ต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น นั้นเอง ผู้ประกอบการบางกลุ่มนำผลผลิตทางการเกษตรที่ออกมาสันตลัดบ้าง หรือจัดจำหน่ายไม่หมดมาแปรรูป ให้สามารถจัดจำหน่ายต่อได้อีกครั้งหนึ่ง

ซึ่งการแปรรูปผลิตภัณฑ์นี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการถนอมอาหาร ซึ่งเป็นกรรมวิธีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการมีความรู้ และความเข้าใจ ในการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

สำหรับรูปแบบของผลิตภัณฑ์นั้น ก่อนข้างได้รับผลกระทบจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นเดิม สภาพแวดล้อม รวมถึงต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิมค่อนข้างมาก ตัวอย่างผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์พริกดาบของกลุ่มเกษตรแปรรูปบ้านแม่ก๊ะเหนือ ผลิตภัณฑ์ชมพู และครีมนวดผมของกลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรบ้านจ้องใต้ ผลิตภัณฑ์กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านสันตน์ม่วงเหนือ ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และสบู่น้ำมันแกะสลัก ของผลิตภัณฑ์กลุ่มมิ่งไม้เมืองเหนือผลิตภัณฑ์กระดาษสา และหมวกควาบอย และผลิตภัณฑ์ขนมไทยของกลุ่มผลิตภัณฑ์ป่าคำขนมไทย ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินแท้ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีการพัฒนาแล้วระดับหนึ่ง แต่ยังคงยึดติดกับทัศนคติดั้งเดิมอยู่ค่อนข้างมาก ยังขาดการประยุกต์ และการดึงเอาจุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งผู้ประกอบการบางส่วนเริ่มเรียนรู้ และมีการประยุกต์ใช้โดยคิคนำเอาวัสดุ หรือวัตถุดิบมาใช้สอยรวม หรือนำสิ่งมีอยู่เดิมมาพัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าไทย และเครื่องประดับ ของกลุ่มวงเดือนผ้าไทย และเครื่องประดับ มีการนำเอาจุดเด่นของผ้าทอชาวเขามาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการนำเอามาแปรรูปเป็นข้าวของเครื่องใช้ อาทิเช่น เครื่องประดับเงิน กระเป๋าถือ กระเป๋าใส่มือถือ และรองเท้า เป็นต้น และอีกหนึ่งตัวอย่างของผลิตภัณฑ์แปรรูปไม้ จากกลุ่มผลิตภัณฑ์บ้านนาไม้ที่มีนำเอาเศษไม้มาปรับเปลี่ยนรูปแบบต่าง ๆ เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ใช้เศษไม้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งจัดได้ว่าทั้ง 2 ตัวอย่างนี้ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิมๆ เพียงแต่นำความเป็นเอกลักษณ์ที่มีอยู่มาใช้ หรือประยุกต์ เพื่อให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่มีเสน่ห์ และสามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้

3. การจัดการความรู้ด้านการออกแบบพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

จากการศึกษาวิจัยในด้านของรูปแบบ ตามแนวคิด ขั้นตอนการผลิต ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทัศนคติ สภาพแวดล้อม ต้นทุนทางธรรมชาติ ทำให้ทราบถึงปัญหาทัศนคติดั้งเดิมที่มีอยู่ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้พัฒนาร่วมกับการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมได้ ผู้วิจัยจึงได้จัดเวทีให้ความรู้ เพื่อความเข้าใจ ฝึกอบรมพัฒนางานในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

3.1 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 1 การประชุมทีมวิจัย และเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการดำเนินงานวิจัย ระหว่างผู้วิจัย ผู้นำท้องถิ่น นักวิจัยท้องถิ่น และนักศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่อง โครงการวิจัยระหว่างผู้วิจัย ผู้นำท้องถิ่น นักวิจัยท้องถิ่น และนักศึกษา

เพื่อหาผู้ช่วยนักวิจัย หรือนักวิจัยในชุมชน รวมถึงกลุ่มอาชีพที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ก่อนการเปิดเวทีผู้ร่วมโครงการได้มีความเข้าใจโครงการในระดับหนึ่ง และเมื่อเปิดเวทีแล้วผู้ร่วมโครงการ มีความเข้าใจร่วมกันมากขึ้น พร้อมทั้งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 9 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ดังนี้

- 3.1.1 ผลิตภัณฑ์ผ้าไทย และเครื่องประดับ ของกลุ่มวงเดือนผ้าไทย และเครื่องประดับ
- 3.1.2 ผลิตภัณฑ์พริกไทย ของกลุ่มเกษตรแปรรูปบ้านแม่กะเหนื่อ
- 3.1.3 ผลิตภัณฑ์แปรรูปไม้ จากกลุ่มผลิตภัณฑ์ป่านาไม้
- 3.1.4 ผลิตภัณฑ์กลุ่มน้ำพริกตาแดงบ้านสันต้นม่วงเหนื่อ
- 3.1.5 ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และสบู่น้ำมันแกะสลัก ของผลิตภัณฑ์กลุ่มมิ่งไม้เมืองเหนื่อ
- 3.1.6 ผลิตภัณฑ์กระดาษสา และหมวกควายบอย
- 3.1.7 ผลิตภัณฑ์ขนมไทย ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ป่าคำขนมไทย
- 3.1.8 ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินแท้

3.2 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 2 เพื่อร่วมกันจัดทำโครงการ โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการ ศึกษางานมาวิเคราะห์ และหาทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษางาน ไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดและ ได้มาตรฐาน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการให้ความสนใจถึงความสนใจถึงความเป็นไปของผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปศึกษางานค่อนข้างมาก และมีความต้องการที่จะพัฒนาเพิ่มมากขึ้น

3.3 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 3 วิเคราะห์ถึงผลสำเร็จของผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการพัฒนา ปัญหา และอุปสรรคการปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลสำเร็จของผลิตภัณฑ์ ที่ได้รับการพัฒนา ปัญหา และอุปสรรคการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการเริ่มมองเห็นถึงแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ปัญหา และอุปสรรค มีเพียงผู้ประกอบการบางส่วนที่ไม่เข้าใจ ตามเนื้อหาไม่ทัน และไม่เข้าใจผลการวิเคราะห์ที่ได้

3.4 การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 4 ประเมินสรุปผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการหาแนวทางในการแก้ไข พัฒนาคุณภาพ และการจัดจำหน่าย เพื่อดึงดูดลูกค้า โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความรู้ และความเข้าใจในกลวิธีการจัด ตกแต่งหน้าร้าน วิถีชุมชนให้ลูกค้าเข้ามาในร้าน และการสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าในการตกลงใจเลือกซื้อสินค้า ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และความคิดเห็นระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งหาแนวทางในการทำงานร่วมกัน

4. การจัดการความรู้ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด การผลิต และการดำเนินงานด้านธุรกิจชุมชน

จากการศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด การผลิต การดำเนินงานด้านธุรกิจชุมชน จากผลการสำรวจพื้นที่ การเก็บข้อมูลโดยการสอบถาม และจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่า

4.1 กลุ่มผู้ประกอบการมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ในการดำเนินงานตามโครงการ การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และวิเคราะห์ศักยภาพธุรกิจชุมชน ตำบลตลาดใหญ่ ตำบลตำราญราษฎร์ อำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในระดับปานกลาง โดยได้รับการชี้แจงจากเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบ และจากการจัดเวทีประชุมที่ผู้ประกอบการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4.2 ผู้ประกอบการต่างให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากในระหว่างการการจัดเวทีประชุม ผู้ประกอบการต่างมีคำถาม พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น ตลอดเวลาในการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วม ร่วมกัน

4.3 ผู้ประกอบการมีการตัดสินใจ การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด การผลิต และการดำเนินงานด้านธุรกิจชุมชน มากขึ้นว่าควรเป็นไปในรูปแบบใด ในแต่ละด้านมีความสำคัญอย่างไรต่อการดำเนินธุรกิจ รวมไปถึงองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเป็นไปอย่างเป็นระบบ

4.4 จากการดำเนินงานตามโครงการ การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจชุมชนกรณีศึกษาตำบลเชิงค้อย ตำบลตลาดขวัญ อำเภอค้อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสามารถตอบสนองความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการจะพัฒนาศักยภาพกลุ่มธุรกิจชุมชนได้นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยช่วยกันลงมือ และตัดสินใจในการพัฒนาศักยภาพพร้อมทั้งดำเนินการตามโครงการ

4.5 ผู้ประกอบการมีความต้องการให้รัฐสนับสนุนด้านการตลาด และการจัดหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า เพื่อที่ว่าหากผู้ประกอบการผลิตสินค้าออกมาแล้วจะมีแหล่งรองรับที่แน่นอน

4.6 สนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างช่องทางการตลาด และการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคสินค้า นำเสนอจุดเด่น หรือเอกลักษณ์ให้เป็นรู้จัก

4.7 ผู้ประกอบการมีความต้องการที่จะให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น และจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ มีความชำนาญ เพื่อช่วยเหลือ และอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการ

5. การจัดการความรู้ โดยการกำหนดจุดเน้นที่ยืดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพัฒนาชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน

ผลจากการจัดการความรู้โดยการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกับเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม (อภิชัย พันธเสน, 2545) สรุปได้ดังนี้

5.1 กลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่ได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีชาวบ้านของตนมาใช้ในการประกอบธุรกิจ และยังคงค้น สิ่งประดิษฐ์คิดค้นในราคาประหยัดมาใช้ในการผลิตของกลุ่มตนเองอีกด้วย

5.2 กลุ่มธุรกิจชุมชนนำหลักความพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจ เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ วัตถุดิบที่มีท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต โดยเป็นการใช้วัตถุดิบที่ค้ำึงถึงการใช้อย่างประหยัด และรู้คุณค่า

5.3 กลุ่มธุรกิจชุมชนมีการจ้างงานอย่างประหยัด จากการเลือกจ้างงานแรงงานที่อาศัยในท้องถิ่น เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนอีกทาง

5.4 กลุ่มธุรกิจชุมชนยึดหลักความมีเหตุผลในการประกอบธุรกิจ โดยจะต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสถานภาพของผู้ประกอบการเอง เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงต่อการเกิดภาวะหนี้สินที่ตามมา ทั้งยังส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มมีอาชีพเสริมนอกเหนือจากอาชีพหลักของตน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในกลุ่มอีกทางหนึ่ง

5.5 กลุ่มธุรกิจชุมชนมีความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบต่อผู้บริโภค โดยมีการใส่ใจในการผลิต และการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ อีกทั้งมีการจ้างงานอย่างยุติธรรม รวมไปถึงการไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบด้วย

5.6 กลุ่มธุรกิจชุมชนมีการประกอบธุรกิจที่สร้างความมั่นใจต่อผู้บริโภค และสมาชิกกลุ่มไม่โลภมาก และไม่ค้ากำไรเกินควร ซึ่งคำนึงถึงการค้าในระยะยาวเป็นหลัก

5.7 กลุ่มธุรกิจชุมชนมีการสร้างงานใหม่ ๆ นอกเหนือจากอาชีพหลักของตนอยู่เสมอ เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริม อีกทั้งยังยึดหลักความพอเพียง ความมีเหตุผลในการจับจ่ายใช้สอย เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ให้แก่ตนเองและสมาชิกกลุ่มเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

6. ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสร้างความเข้าใจเบื้องต้น ตามความสมัครใจ ร่วมคิดโดยคณะผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และภาคีต่าง ๆ มีการเรียนรู้จากที่ได้ปฏิบัติร่วมกันทำให้คณะวิจัยได้องค์ความรู้ และข้อมูลต่าง ๆ ที่สำเร็จตาม

แนวทางในการศึกษาที่ตั้งไว้ มาประมวลผลเพื่อร่วมสรุปหาแนวทางที่จะพัฒนาศักยภาพร่วมกันในทุก ๆ ฝ่าย โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 เิงนโยบาย ในเชิงนโยบายเน้นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นผลจากภาวะ เศรษฐกิจลงต่ำในปัจจุบัน ผลักดันให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการของรัฐ ให้ได้รับความช่วยเหลือตามนโยบายที่รัฐบาลได้ตั้งไว้ให้สามารถลดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวย และคนจน

6.1.1 รัฐบาลควรสนับสนุนในด้านเงินทุน แก่กลุ่มธุรกิจชุมชน แผนงานในการดำเนินงานจัดสรรงบให้ทั่วถึง

6.1.2 รัฐบาลควรสนับสนุนในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แก่กลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีอยู่เดิม

6.1.3 รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการจัดประชุม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีความเข้าใจตรงกันทางด้านการดำเนินงานของ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

6.2 เิงปฏิบัติ ในเชิงปฏิบัติ เน้นการจัดอบรมความรู้แก่ชาวบ้านให้สามารถคิด และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

6.2.1 สนับสนุนให้มีการอบรมด้านการตลาด โดยการจัดหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่กลุ่มธุรกิจชุมชน และประชาสัมพันธ์ส่งเสริมสินค้าในท้องถิ่น

6.2.2 สนับสนุนให้มีการอบรมให้ความรู้เพิ่มความชำนาญการ ในการผลิตสินค้า ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด

6.2.3 สนับสนุนให้มีการอบรม ให้ความรู้แก่กลุ่มธุรกิจชุมชน ให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน สร้างความเข้มแข็งเพื่อการวางแผน การผลิต การจัดจำหน่าย และลดระยะเวลาการผลิต ค่าใช้จ่าย และการดำเนินการ

6.2.4 สนับสนุนให้กลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มต่าง ๆ จัดตั้งกองทุนในการดำเนินงานในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์โดยตรง เป็นการป้องกัน งบประมาณ และเงินหมุนเวียนที่ได้รับเสียเปล่า

6.2.5 สนับสนุนให้กลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มต่าง ๆ จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายทุกวัน เพื่อให้ทราบถึงสัดส่วนในการลงทุน และกำไรได้อย่างถูกต้อง

7. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ควรมีการศึกษาถึงบทบาท และโครงสร้างขององค์กร เพื่อให้ง่ายต่อการประสานงาน หรือทำให้ง่ายต่อการขับเคลื่อนกระบวนการให้ด้านต่าง ๆ ลดขั้นตอนในการทำงานที่ไม่เกิดประโยชน์

7.2 ควรกำหนดให้ทุกตำบลดำเนินกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นกระบวนการ เน้นการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ต้องไม่บีบบังคับด้านเวลา เพื่อให้ทุกพื้นที่ที่ดำเนินโครงการให้สำเร็จ ตามเงื่อนไขเวลาเดียวกัน ไม่ใช่ทำตามคำสั่งจากเบื้องบนที่ทำโครงการให้สำเร็จตามเงื่อนไขเวลาของการใช้งบประมาณของรัฐ

7.3 ควรมีการศึกษาความต้องการของตลาด ทั้งในต่างประเทศ และภายในประเทศ ที่มีต่อผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท เพื่อศึกษาให้ตรงจุด ตามความต้องการของผู้บริโภคสินค้าและบริการ

7.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องวัสดุทดแทนให้มากขึ้น ให้สามารถทดแทนวัสดุที่มีอยู่ในปัจจุบันที่มีเหลือน้อยหรือมีราคาแพง เป็นการลดต้นทุนในการผลิต

7.5 ควรมีการศึกษาด้านการประเมินผล และการติดตามผลของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่อยู่ในภายใต้การดำเนินงานของโครงการนั้น ๆ

